

Петро Кравчук

СКЕЛЯ НАД ЗАТОКОЮ

на 844к7
ж78

Петро Кравчук

СКЕЛЯ НАД ЗАТОКОЮ

ОПОВІДАННЯ

Для дошкільного віку

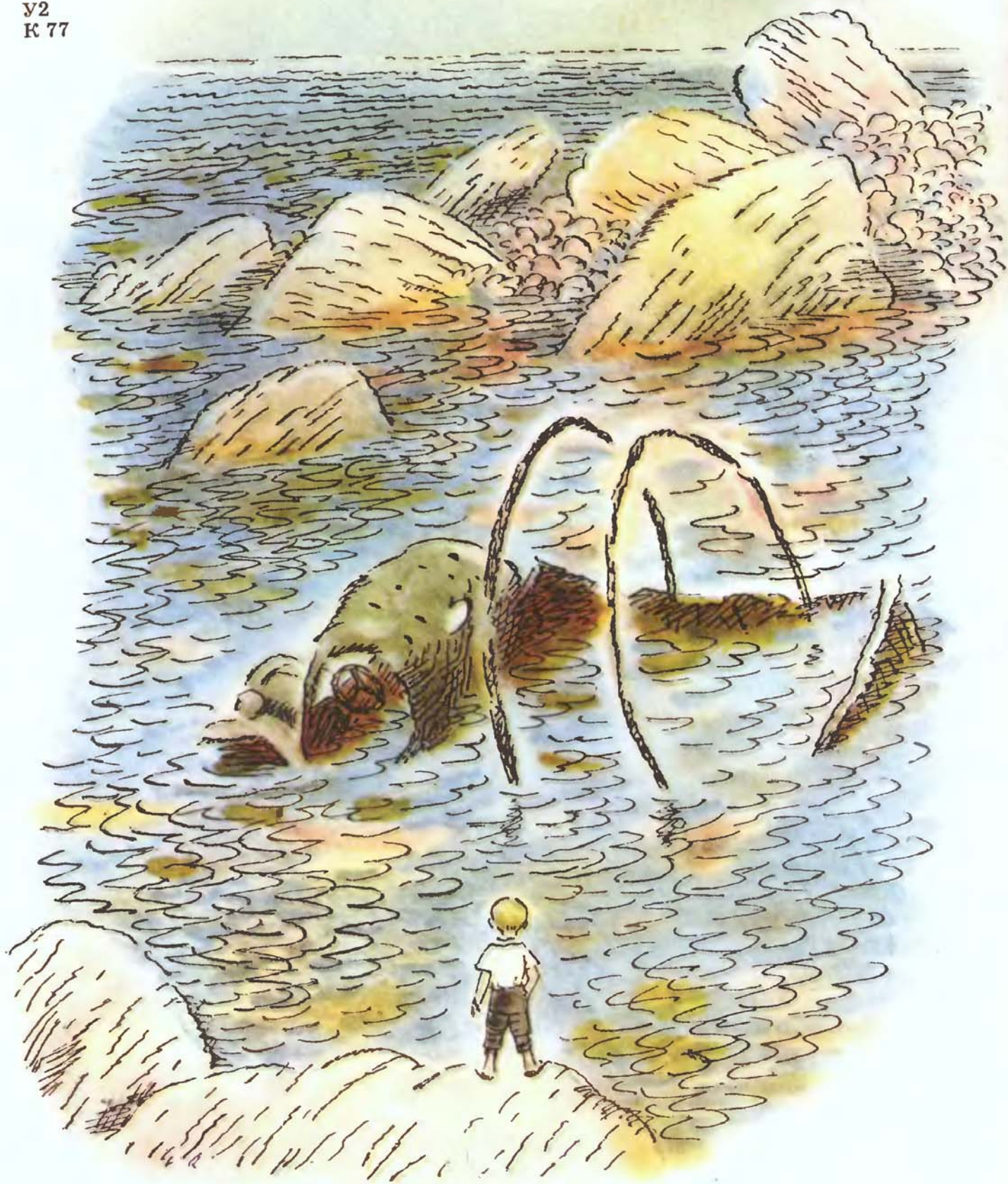

ХУДОЖНИК ЯКИМ ЛЕВИЧ

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1984

84
Бр. 3

У2
К 77

К 4803010200—222 99.84.
М206(04)—84

© Видавництво «Веселка», 1984

СКЕЛЯ НАД ЗАТОКОЮ

«Що сталося з людьми? — гадає собі Санько Срібний.— Не інакше, шлюпку розбило десь в океані, а уламок дошки з яскравим написом викинуло аж тут, біля нашого селища. Куди поділися люди?»

Санько стоїть на скелі. Чекає батька. З припливом сейнери увійдуть у затоку. Ковзнуть повз скелю, яка вузьким перешийком зайшла далеко в воду (затока коло неї повертає до причалів), вивантажать на рипучі дошки улов: сплющену чорно-білу камбалу, колючого червоного окуня з вирлуватими круглими очима,— все те переправлять на берег. І лише тоді Саньків батько важко і втомлено зійде на рипучі дошки причалу.

Це буде надвечір. Санько стоїть на скелі, виглядає. Тут, здається, кінчається земля, перед цією безмежною водною рівниною. Око не сягає далі неї, хоч і навшпиньки стань чи камінець під ноги поклади — все одно не побачиш.

Там, при березі, далеко вниз — ослизле сіре каміння, мокре, у баговинні. Гострі уламки скелі й обточені морем кругляки, а поміж ними й на них видніє довге коричневе листя морської капусти, йодисті водорості, морські жолуді у вапняковій оболонці й де-не-де плоскі темно-червоні і жорсткі, мов наждак, морські зірки. З відпливом затока обміліла, оголилося каміння під скелею. Спливли з

водою дерев'яні уламки й піна, що облизувала прямовисну кам'яну стіну. Проте онде, під самим берегом, зачепився за валун кривий стовбур сосни, обчухраний, білий, немов ребро кита. А он викинуло на маленький кам'яний пляж, з якого починається вхід у вузьку ущелину, шматок дошки з якимось написом яскравою фарбою. Проте Санько ще не вміє читати по-іноземному. Цікаво? Що там? Може, то назва судна, яке розбив шторм?

На кам'яний пляжик легко можна зійти. Санько знає як. Поки немає води. Вода з'явиться пізніше, затопить унизу каміння, потім вхід в ущелину, котра починається тут, а кінчається ген за рибальським селищем, будинки якого туляться на вузьких терасах гори, по схилі, оберненому до моря. А коло підніжжя — провалля.

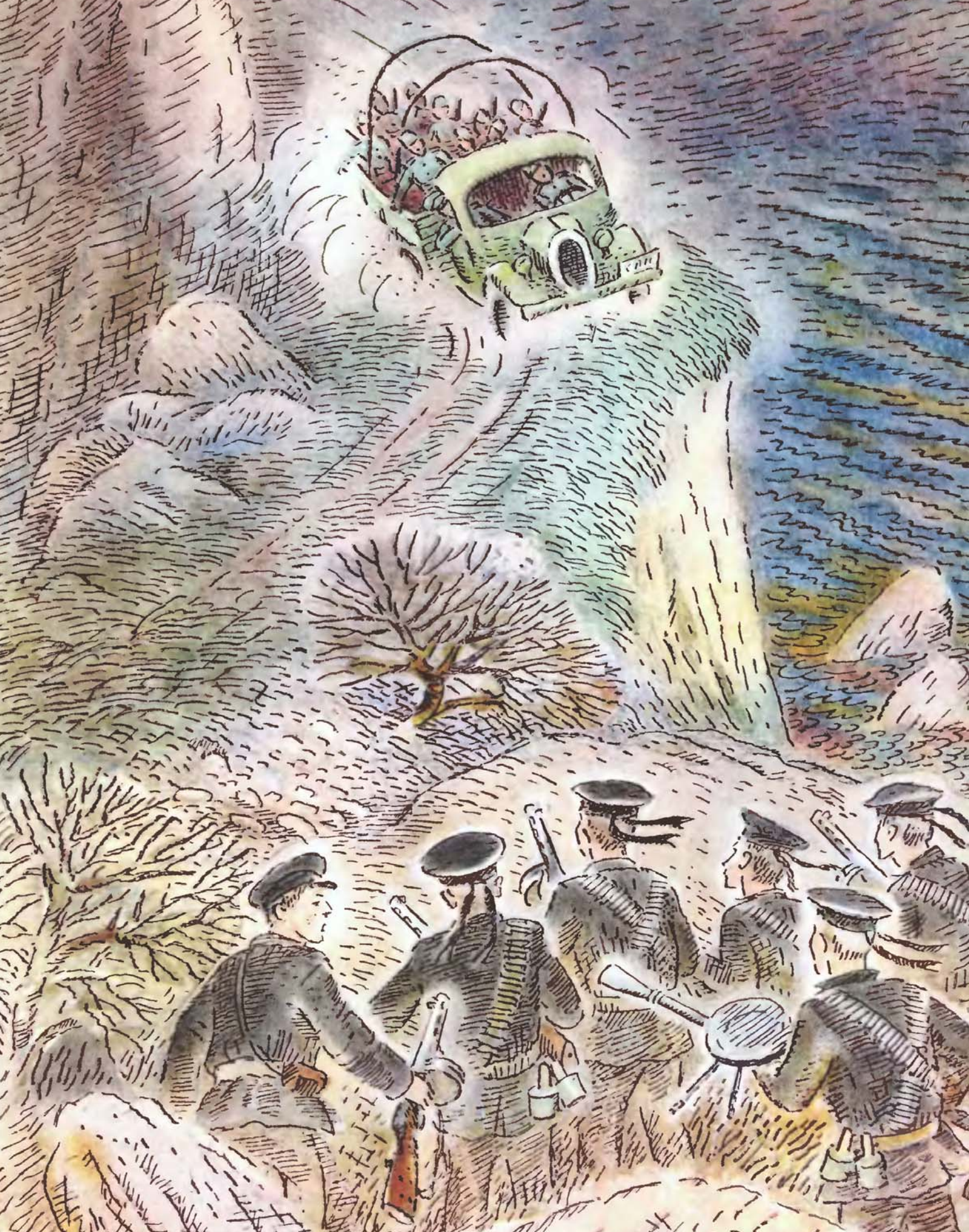
Санько біжить стежкою, що веде до селища. Він обов'язково спуститься. Цікаво — що там? Одного разу він уже був унизу. Там завжди після відпливу виринає з води зчорнілий кістяк німецького військового грузовика. Щороку він меншає, ніби розчиняється у морській воді. Коли Санько вперше угледів його, то обережно спустився вниз, щоб добре розгледіти. Але до грузовика тоді не достався: занадто багато було води. Але серед каміння підібрав справжні набої і, що не менш дивно, — металеву скриньку, а в ній — якісь залізні хрести. Пізніше виявилось, що то фашистські нагороди.

— Непотріб! — розсердився батько, побачивши синові трофеї. — А якби там міна була! — І висипав хрести в урвище, й набої кинув услід, туди, де на каміняччі ще з війни скніє чорний кістяк німецького грузовика.

— А як він там опинився?.. — запитав Санько.

— Навесні сорок третього на цей кам'яний пляж висадився наш десант... Єдина дорога, що вела від берега моря в долину, а звідти через селище в портове місто, була на той час блокована, розбита нашою авіацією. Так і не прорвалися фашисти у порт. Їхня бойова техніка у кам'яному котлі вже бралася іржею, а тут, у рибальському селищі, на горі, засів ворожий гарнізон.

Батько розповів Санькові, як на кам'яний пляж перед вузькою ущелиною висадився з моря наш десант. Серед моряків був і він — Саньків батько. По груди у крижаній воді (а на той час уже починався приплив), у сутінках, піднявши над головами зброю, щоб не

замочити, вузькою ущелиною бійці вийшли в тил ворогові. За півгодини бій скінчився. Лише з десяток фашистів, шалено відстрілюючись, сховалися у вантажну машину і помчали в напрямку долини, сподіваючись проїхати розбитою дорогою. Але не змогли і, шукаючи об'їзду, впали зі скелі.

Коли настала тиша, радянські бійці підібрали поранених і зайняли будинок, де перед тим фашисти саме збиралися вечеряти. Ще парувала картопля на столах, а в одній з кімнат черкала й черкала платівку патефонна голка, збившись до середини диска. У довгій приземкуватій будівлі колишнього рибного цеху виявився склад німецького обмундирування. Один із розвідників, що, як і всі, хто брав участь у цій операції, промерз до кісток, жартома приміряв на себе генеральську шинелю з вузькими плетеними погонами...

— Припинити комедію! — пролунав голос капітана третього рангу Георгія Срібного (Саньків батько командував десантом, у цьому бою його поранило, він ледве тримався на ногах, віддаючи розпорядження).— Вистелити оцим... «добром» вибоїни й калюжі на стежці!

Вузькою стежиною обіч розбитої дороги несли поранених.

— З того часу і лежить оцей чужинницький грузовик на камінні, а в долині — вся інша техніка.

...Санько опускається все глибше в ущелину, якою колись вийшли наші десантники. Ось на дрібному камінні дерев'яний уламок з яскравим незрозумілим написом, в якому тричі повторюється знайома літера «а». Ну, це потім він прочитає, з батьком. А он і грузовик! Чи не збирається повзти в ущелину? Стоячи на вузькому карнизі під скелею, Санько Срібний шпурляє в нього гранати-камінці. Є два прямих попадання, отже, в грузовика спустили колеса. Тоді Санько з-за виступу почав строчити з кулемета. Він строчив довго і лише тоді, коли вода геть залила чорний кістяк машини, витев піт з лоба і гукнув до сейнера, махаючи уламком дошки:

— Тату, я тут!

Батько, звичайно, не міг його почути на такій великій відстані, але упізнав, бо помахав у відповідь на Санькові слова кашкетом. А коли сейнер підійшов ближче й підібрав Санька, батько і зрадів, і розгнівався:

— Саньку, як же це ти?! Отак і просидів би цілу ніч. Вода затопила ущелину... А що це в тебе? О, бачиш, якась «Афаліна» зазнала катастрофи. Про це треба розповісти людям.

ТАКІ СПРАВИ

Мій батько працює на рятувальному судні «Надія». А ми з мамою живемо далеко від морського берега. Мені незабаром у школу, а поки що я ходжу у підготовчу групу дитячого садка. Я — Юрко, а ще мене мама називає Призер. Спитаєте — чому? Про це я розповім пізніше. Але спочатку про інше. Корабель «Надія» надає допомогу, тобто рятує судна й людей, що потрапили в біду. Тому й назва у нього така. Мій тато рідко сходить на берег. А вже коли прибуває з судном у порт, то приїздить додому або викликає нас із мамою до себе. То — найкращі дні. Він бере нас на судно, водить усюди, пояснює й показує.

Так я дізнався, що підлога під ногами називається палубою, стіни — перебірками, а стеля — підволокою. Зовсім не так, як у квартирі. Наприклад, клокотик (спочатку я на нього казав плотик) — це верхівка щогли з ліхтарем. Інші назви я вже забув. Обов'язково попрошу тата, нехай мені нагадає. «Надія» вже в порту. І тато незабаром буде з нами.

Я знаю, що й цього разу судно з великими труднощами діставалося до берега. Адже була негода, навіть, уявляю, шторм; татові здавалося, що вже не вибратися з круговерті вітру й води: величезна хвиля накриває палубу і стернову рубку, намагаючись перекинути судно. Штурман на капітанському містку та матрос-стерновий чіпляються за поручні, міцно впираються ногами, щоб не попадати, і з острахом думають: «Вирине чи ні?» Але «Надія» щоразу здійснюється на хвилі, мов поплавець, ось вона на мить завмирає на гребені, а потім уперто рухається далі... Тато у такі дні й ночі не відпочивав — усе стояв на капітанському містку, теж хвилювався й згадував нас.

Він приїхав учора. Вдома не спускав мене з рук і навіть, коли сидів за столом, тримав на колінах, ніби я геть маленький.

— Ну, як тут у вас справи? — запитав маму. — Як вів себе Юрко Васильович?

Моя поведінка була далеко не зразковою. Тож перед його приїздом я просив маму нічого поганого про мене не розповідати. І мама спочатку наче й пообіцяла. «Подивимось на твою поведінку», — сказала. Але чи то моя поведінка і надалі була не досить гарна, чи то мама забула про свою обіцянку, бо, коли тато запитав, відповіла:

— А він у нас Призер.

Я сповз із батькових колін і, похнюпивши голову, сів на стілець. Отепер час розповісти, чому я Призер.

А було це так. У дитсадку, на лаві, я знайшов старовинний автомобіль — кабріолет. І одразу подумав, що він належить мені, бо це ж я його знайшов. Приніс у кімнату і похвалився знахідкою товаришам, а коли одягнувся, щоб іти додому, то взяв його з собою. А мама запитує:

— Звідки в тебе ця іграшка?

І тут я відчув, що мене ніби хто за язик тягне.

— Мамо, — сказав я, — у нас сьогодні були змагання. Ми бігли по коридору. Наввипередки, — хто перший. Ну, я постарався... надав і обігнав усіх. І мені дали оцей приз.

— Молодець, — сказала мама.

А вихователька Галина Петрівна здивувалася:

— Юрко, ти ж казав, що знайшов машину на подвір'ї?

— Знайшов.

А тоді вже мама сказала:

— Де знайшов, там і поклади. Там їй і господар знайдеться. Теж мені... Призер. — І дуже розгнівалася.

— Ось що я тобі скажу, Юрко, — мовив тато, коли дізнався про цю історію. — Якщо будеш обдурювати — ніколи не станеш моряком. Жаль, що ти брехунцем ростеш.

— Я не брехунець, тату, — і в мене покотилися з очей сльози. — Мама казала, що я фантазер.

— Ну, коли фантазер — справа інша. А що там за кабріолет такий? Підемо пошукаємо його в магазині.

Тато був удома десять днів, а потім знову поїхав. Така в нього робота. Тепер ми з мамою чекатимемо на нього кілька місяців.

Я вже майже перевиховався. Позавчора навіть признався, що ходив із хлопцями на озеро, тільки не купався, а бродив по воді. І мама не сварилася, не докоряла мені, лише сумно похитала головою:

— Біда з тобою та й годі.

ПРИЧЕПА

У теплому південному морі-океані жила собі риба-причепка. І була вона, мабуть, найпричепливіша з причеп.

Річ у тім, що ця риба, як і всі її посестри, хитрує, вигадує — як би за чужий рахунок перебути. Адже у причепі замість плавника — присосок. Присмокчеться ним до великої і сильної морської істоти і мандрує з нею разом цілими днями. Наприклад, обідає кит — і причепі перепадає дещо. Вполює здобич риба-меч — і причепка тут як тут: завжди готова крихти підібрати. Риба вона невеличка, іноді на неї й уваги не звертають, а може, й зовсім не помічають її присутності. Та якось велика кругла риба-місяць, що всюди мусила носити на собі отаку справжнісіньку причепу, за цілий день так і не змогла нічим підживитися. А тому була голодна і зла. Коли ж причепка на хвилиночку відчепилася від неї, щоб роздивитися, чи, бува, не збирається її сусідка обідати, та кинулась на неї й мало не проковтнула. Причепка ледь устигла знову присмоктатися, і так, що не дістанеш — рук нема.

— Ну, начувайся! — сказала кругла риба-місяць, — доберусь я до тебе...

А причепка подумала: «Е ні, небезпечно мені з такою сусідкою мешкати, треба знайти когось іншого, добрішого». А якраз тими водами пропливав великий корабель. Такий великий, що ні акула-молот, ні гігантський кит-фінвал не могли зрівнятися з ним. Причепка за одну мить причепилася до його борту.

І не прогадала! Шеф-кухар щодня спускав за борт рештки їжі, тож причепка жила на всьому готовому й ні про що тепер не думала. Це вкрай обурювало мешканців підводного світу.

— Ледацюга... — бурчала мудра риба-кефаль.

— Ганьба,— зітхала риба-сонячник.

Причепу слухала все те й зухвало посміювалася.

— Ач яка,— розгнівалася меч-риба,— вона ще й насміхається. Ось я тобі! — І кинулась до нахаби, але лише зламала довгого носа об днище корабля та й попливла геть.

«От який у мене прихисток,— задоволено думала причепа,— він не лише годує, а й захищає. У цілому океані нема сильнішої, нема розумнішої істоти, ніж цей корабель. Його бояться навіть акули й меч-риба, кити обходять десятою дорогою і великий восьминіг не може йому зашкодити. Буду завжди при ньому — й жодних турбот...»

А корабель тим часом зайшов у холодні води: від нього відстала риба-лоцман, що завжди супроводжувала судно, довкола давно вже не видно було ні медуз, ні летючої риби, ні креветок, лиш одна причепа міцно трималася корабля. Щодень усе більше холоднішало, а одного разу сонця над водою не стало, його заступило щось важке, сіре й непривітне. Чорна тінь пронизала прозору глибину. Причепу злякалася:

— Що це? — Відчепилася від корабля, висунула ніс на поверхню.

— Ти що, не знаєш?! — крикнула чайка.— Кри-кри-жина! — І сховалася в небі.

Від того слова причепі враз зробилося ще холодніше, хоч вона й не знала, що то таке — крижина. Наздогнати корабель вона вже не змогла, тому що ледь рухалася в холодній воді. Була б геть перетворилася на крижинку, аж тут нагодилася меч-риба, та, що з пошкодженим носом:

— Тримайся за мене,— сказала вона причепі, забувши образу,— я віднесу тебе на екватор — у теплі води й залишу там. Сподіваюся, ти вже дечому навчилася,— і зітхнула: — Ох-хо-хо... Треба мати свій розум. А то пропадеш.

ПОЛЮВАННЯ НА РОЗБІЙНИЦЮ

Рибалки у теплих водах Атлантичного океану на невеличкому суденці-сейнері ловили скумбрію. Стояв штиль, тобто тиха безвітряна погода. Поверхня океану була ніби вкрита прозорою гладенькою плівкою. Крізь неї вода просвічувалася глибоко-глибоко, проте не до дна, бо глибина тут сягала п'яти тисяч метрів, а це стільки, що їй подумати страшно. А біля поверхні все поставало перед очима, мов у акваріумі.

Ось повільно пропливла черепаха, майнув, поспішаючи, дельфін, а онде — косячок скумбрії шукає собі поживи.

Сонце палило нещадно. Капітан суденця заборонив рибалкам роздягатися, адже пекуче проміння може накоїти лиха. Зодягнені в шорти, тоненькі теніски та панами, люди ладнали невід, а потім опускали його за борт. А треба сказати, що на риболовних сейнерах невід особливий. У воду опускають один його край, поблизу косяка риби, а сейнер тим часом робить півколо, щоб кінці невода зімкнулися, після чого всередину невода потрапляє скумбрія, мов у велику, плетену з міцних мотузочків корзину — кошіль. Аж кипить у тій корзині, коли багато риби.

Усе йшло гаразд, доки не повадилася шкодити рибалкам велика тигрова акула. Так називається вона тому, що шкіра на ній смугаста, як у тигра. Досі ніхто не заважав ловити рибу: дельфіни зацікавлено поглядали на невід і минали його. Якось у сіті була запливла велика морська черепаха. Її підняли на палубу, роздивлялися з усіх боків, а черепаха розважала рибалок. Потім відпустили її на волю...

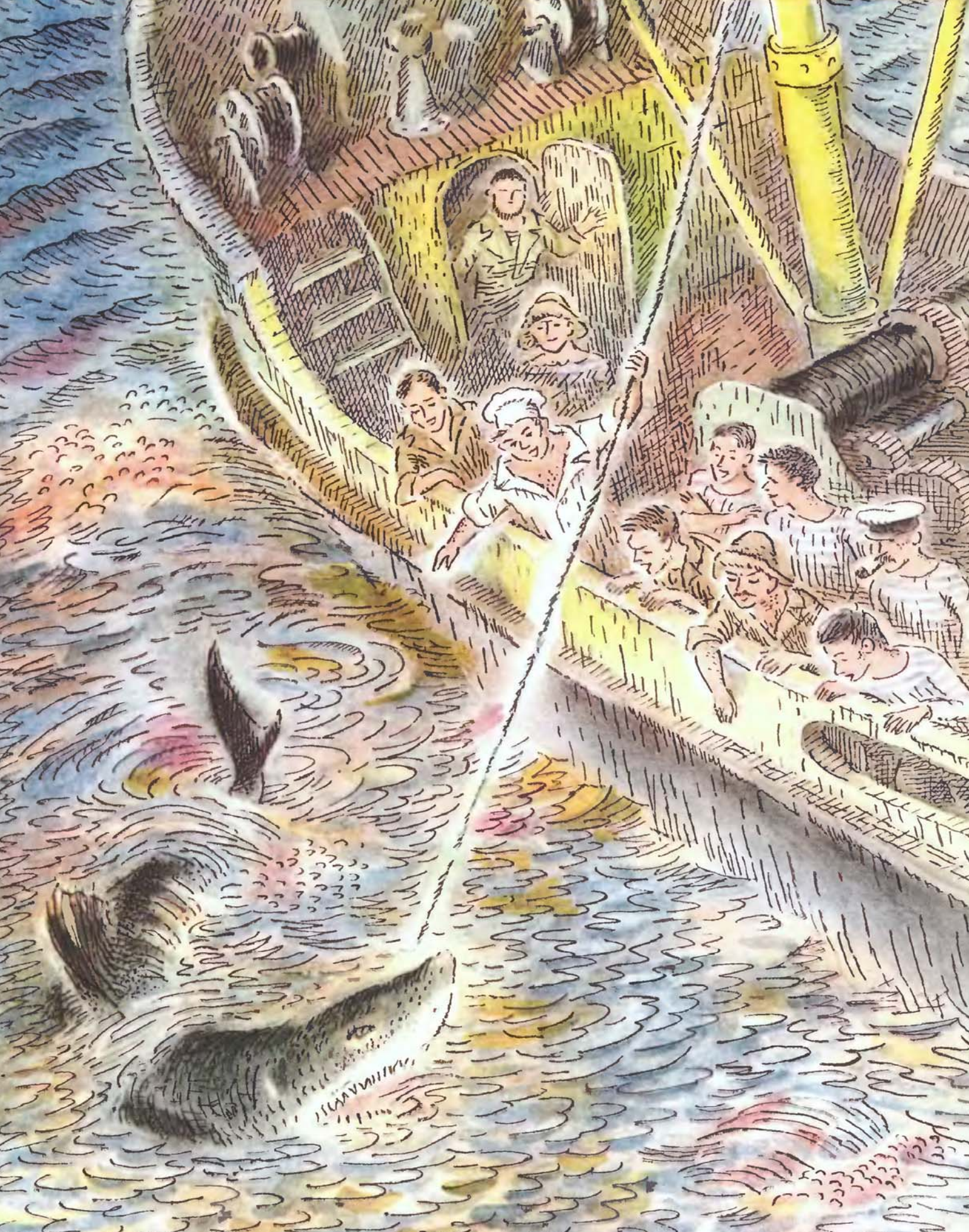
А смугастого лиха позбутися не могли. Тільки підтягнуть невід до борту, а вона тут як тут. Гострими, мов ніж, зубами розріже кошіль, пащеку розкриє, і скумбрія сама їй до рота стрибає. Що не подужає з'їсти хижачка — пливе крізь порвану сіть в океан.

Зажурилися рибалки...

— Треба від неї втекти, — сказав хтось упівголоса, ніби боявся, що розбійниця почує.

— Втекти можна, але ж тоді і від скумбрії втечемо.

— То що ж робити?

Замислилися рибалки, лагодячи сіть. Сейнер стояв із вимкненим двигуном. Цього разу акула пошматувала невід у кількох місцях, і рибалки морочилися з ним понад годину. Ненажера тим часом, мабуть, зголодніла, бо вигулькнула звідкілясь і почала кружеляти навколо сейнера.

— А я зловлю її,— мовив раптом шеф-кухар Бараболя, прозваний так за товстий короткий ніс, або, скоріш, тому, що кожного дня йому доводилося обирати картоплю, варити флотський борщ і макарони, а не рибу ловити, як це робили інші.

Сказавши ці слова, Бараболя полишив плиту і, мов заморожений, почав ходити від борту до борту: він спостерігав за смугастою нахабою.

Усі засміялися.

— Дивись, щоб вона тебе не зловила, горе-рибалку. Зі сковорідки краще лови.

— Я її зловлю, кажу вам,— образився Бараболя і, не чекаючи, доки його знову піднімуть на сміх, зник за дверима корабельної кухні, звідки вже несло горілим.

Та незабаром він з'явився на палубі з чималим гаком, на який чіпляють туші в морозильнику, і шматком м'яса кілограмів на п'ять.

— Вона, ненажера, любить це діло... Не доведи лиха година, коли тобі руку поранено, опинитися в воді. За десять миль почує і примчить,— бурчав під ніс шеф-кухар, припасовуючи до гака тонкий сталевий трос.

Другий кінець троса Бараболя заходився чіпляти до підйомного механізму на палубі. Тут кухареві вже допомогли й рибалки. І ніхто з них не сміявся. Закинули принаду з гаком і тихенько відступили, щоб не сполохати хижачку.

Проте ця акула, як і всі акули на світі, була не з лякливих. Ось вона рішуче кинулася до принади (у прозорій воді чудово все було видно) і проковтнула її. Трос відразу ж туго напнувся й задзвенів, мов струна. Його водило увсебіч, смикало й не відпускало.

— Є! — вигукнув Бараболя. І всі кинулися тягнути ненажеру.

Акула сколотила воду до білого шумовиння. Вона опиралася, вигинала хвоста, намагаючись віднайти хоча б якусь шпаринку на

борту, аби зачепитися за неї, та все марно. Здерла тільки фарбу своєю жорсткою шкірою.

— Ну й Бараболя, асі!..— гомоніли збуджені рибалки.— Всім носа втер.

Ненажера лежала на палубі, люто дивилася на людей, але зашкодити їм уже не могла. Втім, підступитися до неї було неможливо. Вона вимахувала хвостом, ніби косою. Цілила по ногах, загрозило клацала зубами. Діжечка з-під солонини, що стояла поблизу, раптом опинилася у її пащеці й луснула, мов горіх.

— Заждіть! — гукнув шеф-кухар.— А оцього вона не любить.— І линув у зубату пащеку відерце прісної води.

Акула враз зів'яла й затихла.

— От тобі й Ба-ра-бо-ля...— сказав зачудовано котрийсь із новачків. Він не знав або ж забув, що мешканці моря страшенно бояться прісної води, такої, наприклад, як із криниці чи з крана, і жити в ній не можуть.

— Не Бараболя, а Микола Васильович,— поправив новачка літній рибалка і значуще підняв угору вказівний палець.— Великий Мисливець!

А ввечері «Великому Мисливцеві» дотепні рибалки почепили на шию намисто з гачкуватих акулячих зубів.

З М І С Т

СКЕЛЯ НАД ЗАТОВОЮ 3

ТАКІ СПРАВИ 7

ПРИЧЕПА 10

ПОЛЮВАННЯ НА РОЗВІЙНИЦЮ 12

Петр Фёдорович Кравчук

СКАЛА НАД ЗАЛИВОМ

Р а с с к а з и

(На українском язьке)

Для дошкільного возраста

Художник Аким Давидович Левич

Київ «Веселка»

Редактор С. О. Вишенський

Художий редактор В. А. Кавун

Технічний редактор К. П. Дворська

Коректор І. Ю. Павлоцька

Информ. бланк № 2940

Здано на виробництво 05.05.84. Підписано до друку 12.09.84. Формат 84×108/16. Папір офс. № 1. Гарнітура шкільна. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 1,68. Умовн. фарб.-відб. 8,40. Обл.-вид. арк. 1,57. Тираж 125000 пр. Зам. 870-4. Ціна 15 к.

Орден Дружби народів видавництво «Веселка», 252050, Київ-50, Мельникова, 63.

Львівська книжкова фабрика «Атлас», 290005, Львів-5, Зелена, 20.

